

HET GEHEIM VAN DE BEESTENBENDE

**Een nieuwe milieubewuste generatie,
dankzij de kracht van een relevant verhaal**

Bekroond leefbaarheidsinitiatief op basis van
gedragswetenschappelijke technieken

De BeestenBende is een initiatief waarbij basisschoolkinderen (bovenbouw, 6 t/m 11 jaar) spelenderwijs meehelpen aan een betere wereld voor de dieren in je eigen buurt en voor alles en iedereen die daar samenleeft. Hun actieve rol in de **symbiose tussen mens, dier en natuur** ontdekken ze heel actief en laagdrempelig: dat begint met het aanpakken van zwerfafval (dat immers 'gevaarlijk is voor de dieren') maar vertakt zich al gauw naar een reeks van thema's in de wereld van leefbaarheid. Alle BeestenBenders krijgen een opvallende outfit en gaan in teampjes minstens één keer per maand op stap om hun eigen buurt schoon te helpen houden. Inmiddels zijn al meer dan 10.000 kinderen actief lid (geweest) van De BeestenBende.

Recent wetenschappelijk onderzoek, in samenwerking met onder andere Radboud Universiteit Nijmegen, Universiteit Utrecht en Hogeschool Arnhem en Nijmegen, laat zien dat de kinderen zich dankzij De BeestenBende niet alleen sterk(er) bewust zijn van hun eigen invloed, maar ook graag die rol oppakken én vasthouden – juist ook als ze opgroeien. Daarmee helpt De BeestenBende al jaren bij de opkomst van een nieuwe, milieubewuste generatie.

Wat maakt dit initiatief tot zo'n succes? Oftewel: wat is het geheim van De BeestenBende?

Vier belangrijke ingrediënten

De BeestenBende speelt in op meerdere sociaal-psychologische principes. Hieronder staan we kort stil bij de vier belangrijkste principes achter het geheim van De BeestenBende.

1. Self-efficacy: Het gevoel geven een verschil te kunnen maken

Het geloof van een individu dat hij in staat is om de acties te ondernemen die benodigd zijn om bepaalde doelen te behalen, noemen we in de psychologie **self-efficacy** (Bandura, 1997). Mensen zijn eerder geneigd om milieuvriendelijk gedrag te vertonen als zij het gevoel hebben dat zij daadwerkelijk verschil kunnen maken met hun inzet (Van Vugt & Samuelson, 1999).

Grootschalige milieuproblemen zijn vaak te abstract voor mensen als deze geen duidelijke gedefinieerde grenzen hebben (zoals luchtvervuiling en watervervuiling). Volgens Van Vugt (2009) zijn projecten die aanzetten tot milieuvriendelijk gedrag/natuurbehoud in de lokale levenssfeer vaak veel succesvoller, omdat hierbij de samenhang tussen acties en resultaten gemakkelijker te begrijpen is en hierdoor een sterk gevoel van self-efficacy ontstaat.

De BeestenBende is zo'n project dat aanzet tot milieuvriendelijk gedrag in de lokale leefomgeving. Door de duidelijk gedefinieerde grenzen van De BeestenBende (de eigen buurt) is het effect van het individuele gedrag zichtbaar en krijgen kinderen en ouders het gevoel dat ze een verschil kunnen maken.

2. Altercasting: Ouders en kinderen in een rol plaatsen

In de wetenschap is bekend dat mensen zich vaak gedragen naar de rol waarin zij geplaatst worden. Dit fenomeen noemen we **altercasting** (Terry & Hogg, 2000). Altercasting is een krachtig middel om mensen in beweging te krijgen. Miller, Brickman en Bolen (1975) toonden bijvoorbeeld aan dat altercasting gebruikt kan worden om basisschoolkinderen te stimuleren hun klaslokaal schoon te houden. In dit onderzoek vertelden Miller, Brickman en Bolen kinderen gedurende een periode dat ze zeer netjes waren. Toen op een later tijdstip gekeken werd naar het gedrag van de kinderen, bleek dat de kinderen ook daadwerkelijk minder vaak hun rommel op de grond gooiden.

De BeestenBende past ook het principe toe van altercasting en plaatst kinderen in de rol van iemand die bewust bezig is met het milieu. Een soort held die ervoor zorgt dat mensen en dieren een prettige natuurlijke omgeving hebben om in te leven. Kinderen gaan zich ook

meer als zodanig gedragen, omdat ze zich aanpassen aan de rol waarin De BeestenBende hen plaatst. De BeestenBende altercast overigens niet alleen kinderen, maar ook hun ouders (wanneer deze begeleider zijn). De BeestenBende plaatst begeleiders in de rol van iemand die bewust bezig is met het milieu en iemand die verantwoordelijk is voor (de groep van) kinderen en hun activiteiten.

3. Self-identity en commitment & consistentie: Veranderen van het zelfbeeld en in lijn met dat veranderende zelfbeeld handelen

Altercasting heeft niet alleen tot gevolg dat mensen zich anders gaan gedragen, maar zorgt er ook voor dat hun zelfbeeld verandert. De BeestenBende stimuleert ouders en kinderen, door de rol waarin ze worden geplaatst, om zwerfafval op te ruimen en bewust bezig te zijn met het milieu. Aangezien ouders en kinderen zich aanpassen aan de rol waarin De BeestenBende ze plaatst, is het waarschijnlijk dat zij onbewust hun **self-identity** (het beeld dat ze van zichzelf hebben) aanpassen en zichzelf als milieuvriendelijk(er) gaan zien (Hogg, Terry & White, 1995). Niet alleen altercasting zorgt er overigens voor dat het zelfbeeld van kinderen en ouders verandert. Zelfs al de beslissing die ze maken om zich in te schrijven bij De BeestenBende heeft tot gevolg dat ze zichzelf als milieuvriendelijk(er) gaan zien.

Mensen handelen graag volgens het principe van **commitment en consistentie**. Met andere woorden: we willen graag dat ons gedrag consistent is aan onze overtuigingen, attitudes, eerdere gedragingen en aan ons zelfbeeld. Kinderen leren al van jongs af aan dat consistentie belangrijk is. Zo worden consistente mensen vaak gezien als betrouwbaarder en fijner om mee samen te werken (Cialdini, 2009).

Wanneer mensen gedrag vertonen dat niet consistent is met hun zelfbeeld, overtuigingen, attitudes of eerdere gedragingen ontstaat er een onaangename spanning die we **cognitieve dissonantie** noemen (Abelson et al, 1968; Aronson, Chase, Helmreich, Ruhnke, 1974). Mensen zijn onbewust gemotiveerd om deze spanning te voorkomen. Ze zullen daarom proberen zoveel mogelijk in lijn met hun gevoelens, beloftes en gedragingen te handelen. Dit betekent dus ook dat op het moment dat iemand zichzelf ziet ('definieert') als milieuvriendelijk, hij of zij eerder geneigd is om gedrag te vertonen dat in lijn hiermee is. Op deze manier kun je immers cognitieve dissonantie voorkomen.

Wanneer kinderen lid zijn van De BeestenBende treedt er een verandering op in hun zelfbeeld. Ze gaan zichzelf als milieuvriendelijk(er) definiëren. Aangezien ook kinderen handelen volgens het principe van commitment en consistentie heeft dit tot gevolg dat zij zelfs op de lange termijn (en wanneer ze geen lid meer zijn) milieuvriendelijk gedrag vertonen en bewust met het milieu bezig zijn.

4. Sociale bewijskracht: Veranderen van de sociale norm

De mens heeft de natuurlijke neiging om kuddegedrag te vertonen. We kijken hoe anderen zich gedragen en conformeren ons hieraan. Dit noemen we het principe van **sociale bewijskracht**. Als de meerderheid zich op een bepaalde manier gedraagt, gaan mensen (zonder dat zij erover nadenken) dit als de norm en dus als correct zien (Cialdini, 2009). Zo komt uit onderzoek bijvoorbeeld naar voren dat mensen in het geval van een brandalarm gewoon blijven zitten, als hun collega's niet op het alarm reageren.

Kinderen die lid zijn van De BeestenBende dragen een bepaalde sociale norm uit naar hun medebuurtbewoners. Zij laten zien dat het normaal is om afval op te ruimen, de buurt schoon te houden en zorg te dragen voor het milieu. Door de opvallende outfits van De BeestenBende-leden zijn ze zij extra goed zichtbaar, waardoor hun gedrag nog meer opvalt tijdens de opruimrondes. Met als gevolg dat het voor de rest van de buurt ook normaler wordt om hun omgeving schoon te houden. Goed voorbeeld doet goed volgen!

Referentielijst

- Abelson R.P., Aronson, E., McGuire, W.J., Newcomb, T.M., Rosenberg, M.J., & Tannenbaum, P.H. (1968). *Theories of cognitive consistency: A sourcebook*. Chicago: Rand McNally
- Aronson, E., Chase, T., Helmreich, R., & Ruhnke, R. (1974). A two-factor theory of dissonance reduction: The effect of feeling stupid or feeling awful on opinion change. *International Journal for Research and Communication*, 3, 59-74.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman
- Cialdini, R.B. (2009). *Influence*. New York: Harper Collins.
- Hogg, M. A., & Terry, D. J. (2000). Social identity and self-categorization processes in organizational contexts. *Academy of Management Review*, 25, 121-140.
- Hogg, M.A., Terry, D.J., & White, K.M. (1995). A Tale of Two Theories: A Critical Comparison of Identity Theory with Social Identity Theory. *Social Psychology Quarterly*, 58(4), 255-269.
- Miller, R.L., Brickman, P., & Bolen, D. (1975). Attribution versus persuasion as a means for modifying behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 31(3), 430-441.
- Van Vugt, M. (2009). Averting the tragedy of the commons using social psychological science to protect the environment. *Current Directions in Psychological Science*, 18(3), 169-173.
- Van Vugt, M., & Samuelson, C.D. (1999). The impact of personal metering in the management of a natural resource crisis: A social dilemma analysis. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25(6), 735-750.